

BAFRA ERTUĞRUL GAZİ ANADOLU LİSESİ

Psikososyal Koruma, Önleme ve Kriz Müdahale Hizmetleri Kitapçığı

Kriz, Travma ve Psikososyal Koruma, Önleme ve Krize Müdahale Hizmetleri Ne Demektir?

Travma/Kriz: Zorlu, örseleyici ve/veya tehdit olarak algılanan durum ya da olaya bağlı olarak bireyin baş etme becerilerinin yetersiz kaldığı, kişisel iyilik hâlinin ve/veya psikolojik sağlığının bozulduğu, genellikle yoğun belirsizliklerin yaşandığı karmaşık süreç olarak tanımlanmaktadır. Psikososyal Koruma, Önleme ve Krize Müdahale Hizmetleri: Doğal afetler ile kaza, ihmal, istismar, intihar, şiddet, savaş, terör ve göç gibi travmatik olaylardan önce, olay anında ve sonrasında gerçekleştirilen psikolojik ve sosyal destek sağlamak üzere sunulan hizmetlerin tümünü kapsamaktadır.

Eğitim kurumlarında yaşanan kriz/travma durumlarında gerekli hizmetleri sunmak için İl/ilçe Milli Eğitim Müdürlükleri ve Krize Müdahale Ekipleri, Okul Psikososyal Koruma, Önleme ve Krize Müdahale Ekibi, Okul müdürlükleri, Rehber öğretmenler ve Sınıf Rehber öğretmenlerinin çeşitli görev, yetki ve sorumlulukları bulunmaktadır. Bu görev yetki ve sorumluluklar 2019 Nisan ayında Milli Eğitim Bakanlığı Tebliğler Dergisinde yayınlanan Psikososyal Koruma, Önleme ve Krize Müdahale Hizmetleri Yönergesi ile belirlenmiştir.

Okul müdürlüklerinin görev, yetki ve sorumlulukları

MADDE 8 – (1) Psikososyal koruma, önleme ve krize müdahale hizmetlerinde okul müdürlüklerinin görev, yetki ve sorumlulukları şunlardır:

- a) Öncelikle konuyla ilgili hizmet içi eğitim almış personelden olmak üzere okul ekibinin kurulmasını sağlar.
- b) Başta okul ekibi olmak üzere, okul bünyesindeki tüm öğretmen ve personelin konuyla ilgili eğitim almasını sağlar.
- c) Okul rehberlik hizmetleri programına dâhil edilen psikososyal koruma, önleme ve krize müdahale hizmetlerinin yürütülmesini sağlar.
- ç) Oluşturulan okul risk haritasına göre travma/kriz durumlarına yönelik koruyucu önleyici ve güçlendirici çalışmaların yürütülmesini sağlar.
- d) Okuldaki psikososyal koruma, önleme ve krize müdahale hizmetlerine yönelik çalışmalarda kolaylaştırıcı önlemler alır ve yerel imkânlardan faydalanır.
- e) Psikososyal koruma, önleme ve krize müdahale hizmetlerinin yürütülmesi için ekiplere gerektiğinde çalışma odası tahsis eder.
- f) Travma/kriz durumlarında okul ekibinin il/ilçe ekipleri ile eşgüdüm içerisinde hareket etmesini sağlar.
- g) Travma/kriz durumlarından sonra öğrenci, veli, öğretmen ve okul yardımcı personeline yapılacak bilgilendirme konusunda okul ekibi ile birlikte planlama yapar.
- ğ) Travma/kriz durumlarından etkilenen bireylere ilişkin kayıtların başta gizlilik ilkesi olmak üzere etik kurallara uygun bir şekilde tutulmasını ve muhafaza edilmesini sağlar.
- h) Travma/kriz durumları sonucunda hazırlanan raporlar doğrultusunda gerekli önlemleri alarak, oluşturulan raporları il/ilçe millî eğitim müdürlüğüne gönderir.
- ı) Travma/kriz durumlarında ihtiyaç halinde okulda bulunan tüm öğretmenlere görev verir.

Rehberlik servislerinin görev, yetki ve sorumlulukları

MADDE 9 – (1) Psikososyal koruma, önleme ve krize müdahale hizmetlerinde rehberlik servislerinin görev, yetki ve sorumlulukları şunlardır:

- a) Psikososyal, koruma, önleme ve krize müdahale konularında sunulacak hizmetleri okul rehberlik hizmetleri programına dâhil eder.
- b) Psikososyal koruma, önleme ve krize müdahale hizmetleri kapsamında okul risk haritasını oluşturur ve gerekli durumlarda travma/krizden etkilenen bireyleri ilgili kurumlara yönlendirir ve izler.
- c) Okul yönetimine, öğretmenlere, öğrencilere ve ailelere psikososyal koruma, önleme ve krize müdahale hizmetlerine yönelik çalışmalar düzenler.
- ç) Okulda olası travma/kriz durumlarına karşı okul genelinde yapılması gereken psikososyal koruma, önleme ve krize müdahale çalışmalarına ilişkin okul yönetimi ve rehberlik ve araştırma merkezi ile işbirliği yapar.
- d) Travma/kriz durumlarından etkilenen bireylere ilişkin kayıtları başta gizlilik ilkesi olmak üzere etik kurallara uygun bir şekilde tutar ve muhafaza eder.

Öğretmenlerin Görev, Yetki ve Sorumlulukları

MADDE 10 – (1) Psikososyal koruma, önleme ve krize müdahale hizmetlerinde öğretmenlerin görev, yetki ve sorumlulukları şunlardır:

- a) Psikososyal koruma, önleme ve krize müdahale konularında sunulacak hizmetleri sınıf rehberlik hizmetleri programına dâhil eder.
- b) Sınıf/şube rehber öğretmeni olduğu sınıfın risk haritasını oluşturur.
- c) Psikososyal koruma, önleme ve krize müdahale hizmetleri çalışmalarına ihtiyaç hâlinde destek verir.
- ç) Travma/kriz durumlarından etkilenen ya da risk grubunda olan öğrencilerle karşılaştığında gizlilik ilkesi ve etik kurallara uygun bir şekilde okul rehberlik servisine bilgi vererek işbirliği içinde çalışır.
- d) Psikososyal koruma, önleme ve krize müdahale hizmetleri eğitimlerine katılı

Okul psikososyal koruma, önleme ve krize müdahale ekibi

MADDE 13 – (1) Okul müdürü veya okul müdürü tarafından görevlendirilmiş bir müdür yardımcısı başkanlığında, varsa rehberlik öğretmenleri ile rehberlik hizmetleri yürütme komisyonu üyesi her sınıf düzeyinden en az bir sınıf rehber öğretmeninden oluşur.

2) Psikososyal koruma, önleme ve krize müdahale hizmetlerinde okul ekibinin görev,yetki ve sorumlulukları şunlardır:

- a) Okul ekibi birinci dönemin başı, ikinci dönemin başı ve ikinci dönemin sonu olmak üzere yılda üç kez ve ihtiyaç duyulan hâllerde toplanır.
- b) Okul genelinde travma/kriz durumlarında psikososyal koruma, önleme ve krize müdahale hizmetlerini planlar ve gerçekleştirir.
- c) Okul ekibi travma/kriz durumunun hemen ardından ayrıntılı bilgi edinmek amacıyla "Psikososyal Koruma, Önleme ve Krize Müdahale Hizmetleri Gözlem Formu" nu (EK-1) doldurur.
- ç) Travma/kriz durumunda personel kapasitesi yetersiz kaldığında ve destek ihtiyacı ortaya çıktığında "Psikososyal Koruma, Önleme ve Krize Müdahale Hizmetleri Destek Talep Formu" nu (EK-2) doldurarak il/ilçe ekibinden destek talep eder. Gerekli durumlarda il/ilçe ekibi ile işbirliği yapar.
- d) Okulda yaşanan travma/kriz durumlarına yönelik gerçekleştirilen krize müdahale çalışmalarını "Psikososyal Koruma, Önleme ve Krize Müdahale Hizmetleri Çalışma Raporu"nu (EK-3) doldurarak okul müdürlüğü aracılığıyla il/ilçe millî eğitim müdürlüğüne gönderir.
- e) Travma/kriz durumlarına yönelik gerçekleştirdiği çalışmalar sonunda gerekli izleme ve değerlendirmeyi yapar, "Psikososyal Koruma, Önleme ve Krize Müdahale Hizmetleri İzleme Formu"nu (EK-4) doldurarak okul müdürlüğü aracılığıyla il/ilçe millî eğitim müdürlüğüne gönderir.
- f) Travma/kriz durumlarından etkilenen bireylere ilişkin kayıtları başta gizlilik ilkesi olmak üzere etik kurallara uygun bir şekilde tutar ve muhafaza eder.
- g) Gerek görülmesi hâlinde travma/kriz durumlarından etkilenen bireylerin öğretmenleri, ailesi, arkadaşları gibi yakın çevresinin de krize müdahale sürecine katılımını sağlar.
- ğ) Okulda risk grubunda bulunan ve travma/kriz durumlarından etkilenen bireyleri gerektiğinde ilgili kurum ve kuruluşlara yönlendirir.

İSTİSMAR DURUMUNDA YAPILACAKLAR

1. Cinsel istismar durumlarında çocuğun beyanı ve durumla ilgili duyumun doğruluğu sorgulanmadan, çocuk beyanı ve duyum esas kabul edilerek süreç yürütülür.
2. Çocuk herhangi bir istismar durumuyla karşılaştığında onu dinlemek ve duygularının anlattığımızı hissettirmek önemlidir. Çocuğun anlattıklarını abartılı tepkiler vermedinlemek gerekir. Çocuğun varsa suçluluk duygularını anlatmasına izin vermek gerekir. Bunun onun hatası olmadığını vurgulamak önemlidir. Görüşme yapan kişi çocuğun anlatımı sırasında olaya ilişkin meraklı bir tutum içinde detayları öğrenmeye çalışmaz, hayret, üzüntü, öfke gibi duygusal tepkiler göstermez.
3. İstismar durumunda öncelik, öğrenci mahremiyetini korumaktır. Bu sebeple gizlilik ilkesi çerçevesinde hareket edilmelidir.
4. Olay Okul Rehber öğretmenine anlatıldı ise rehber öğretmen olayı Okul idaresine yazılı bildirir.
5. Başka bir öğretmene anlatıldı ise adı geçen öğretmen Okul idaresi ile birlikte tutanak hazırlar. Rehber öğretmen durum hakkında bilgilendirilir.
6. Okul yönetimi, Okul Psikososyal Koruma, Önleme ve Krize Müdahale Ekibinin toplanmasını sağlar.
7. Okul yönetimi tarafından İl/İlçe MEM'lere sözlü bilgilendirme yapılır ardından "GİZLİDİR" ibaresi kullanılarak bilgi yazısı elden ulaştırılır.
8. İl Milli Eğitim Müdürünün gerekli görmesi halinde İl/İlçe Psikososyal Koruma, Önleme ve Müdahale Ekibi ile iletişim sağlanır.
9. Okul idaresi ile ortak öğrenci beyanı tutanak altına alınır varsa okul polisine bildirilir ve tutanak altına alınır.
10. Olay okulda gerçekleşmiş bir istismar durumu ise, istismara uğrayan çocuğun güvenliği sağlanarak, istismar ortamından ve istismarcıdan uzaklaştırılmalıdır. Çocuk, aile üyelerinden biri tarafından istismara uğramış ise aileye bilgi verilmemelidir.
11. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü ile iletişim kurularak gerekli işlemler başlatılmalıdır. Çocuğun, bildiriminden sonra, istismara uğradığı evde kalmaması sağlanmalıdır.
12. Bildirim sonrası süreçler hakkında çocuk bilgilendirilir.
13. Bilgilendirmeler aynı gün yapılmalıdır.
14. Okul Müdürlüğü telefonla kolluk kuvvetlerine bilgilendirme yapar. Olayın yaşandığı yer baz alınarak kolluk kuvvetleri aranır.
15. Aynı zamanda eş zamanlı olarak aile bilgilendirmesi yapılır.
16. Akran istismarında aileler yan yana getirilmemelidir
17. Okul idaresi tarafından kolluk kuvvetlerine bilgi aktarılırken, Rehber öğretmen odasında aile ile görüşür....

İNTİHAR GİRİŞİMİNE/GİRİŞİM DÜŞÜNÇESİNE MÜDAHALE SÜRECİNDE YAPILACAKLAR

1. İhtiyaca göre polis, ambulans, itfaiye ve gerekli birimler çağrılır.
2. Okul yönetimi, Okul Psikososyal Koruma, Önleme ve Krize Müdahale Ekibinin toplanmasını sağlar.
3. Aile haberdar edilir ve aileye yol gösterilir. Aile ile yapılan çalışma tutanak altına alınarak, Okul idaresi bilgilendirilir ve tutanak altına alınır.
4. Okul yönetimi tarafından İl/İlçe MEM'lere sözlü bilgilendirme yapılır ardından "GİZLİDİR" ibaresi kullanılarak bilgi yazısı elden ulaştırılır.
5. İl Milli Eğitim Müdürünün gerekli görmesi halinde İl/İlçe Psikososyal Koruma, Önleme ve Müdahale Ekibi ile iletişim sağlanır.
6. Olay ders saatinde gerçekleştiyse, olayın içeriğine göre gerekli önlemler alınarak öğrencilerin olay yerini görmemesi sağlanır.
7. Çocukla görüşürken konuşmalar açık ve dolaysız olmalı, intihar olgusunun doğruluğu, yanlışlığı ve ahlaki boyutu tartışılmamalı(bu suçluluk duygusuna neden olur) ve çocuğun tehlikeli ortamlarda bulunması engellenmeli; çocuk yalnız bırakılmamalıdır.
8. Öğrenciyle yapılan görüşme tutanak altına alınır.
12. İlgili birimler ve uzmanlara yönlendirme yapılır (Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı Hekimi, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü, RAM).

İNTİHAR OLAYI SONRASI YAPILACAKLAR

1. Okul içinde gerçekleşmiş intihar vakalarında emniyet ve sağlık birimlerine haber verilir, emniyet ve sağlık birimleri gelene kadar olay yerine ve kişiye hiçbir müdahale yapılmaz.
2. Olayın okulda gerçekleşmesi durumunda, olay yeri güvenlik çemberine alınır.
3. İntihar olayında olaya tanık olan kişiler bilgi edinmek amacıyla tespit edilir.
4. Okul yönetimi, Okul Psikososyal Koruma, Önleme ve Krize Müdahale Ekibinin toplanması sağlanır.
5. Okul yönetimi tarafından İl/İlçe MEM'lere sözlü bilgilendirme yapılır ardından "GİZLİDİR" ibaresi kullanılarak bilgi yazısı elden ulaştırılır.
6. İl Milli Eğitim Müdürünün gerekli görmesi halinde İl/İlçe Psikososyal Koruma, Önleme ve Müdahale Ekibi ile iletişim sağlanır.

7. Olayın içeriğine göre gerekirse güvenlik açısından öğrencilerin, velilerin gözetiminde okuldan ayrılmaları sağlanır (Burada ikinci derece yakın akraba iletişim bilgilerinin de olması önemlidir).

8. Ölümün bir intihar olduğunun doğrulanması beklenir. Ölümün bir intihar olduğu resmi olarak açıklanmadan ölüm şeklinden intihar olarak söz edilmez.

9. Haberlerin ilk saatlerde tek kaynaktan verilmesi sağlanır.

...

ÖLÜM/YAS DURUMUNDA YAPILACAKLAR

1. Okul yönetimi, Okul Psikososyal Koruma, Önleme ve Müdahale Ekibinin toplanmasını sağlar ve krizle ilgili planlama yapılmasını sağlar.

2. Okul yönetimi tarafından İl/ilçe MEM'lere sözlü bilgilendirme yapılır ardından "GİZLİDİR" ibaresi kullanılarak bilgi yazısı elden ulaştırılır.

3. İl Milli Eğitim Müdürünün gerekli görmesi halinde İl/ilçe Psikososyal Koruma, Önleme ve Müdahale Ekibi ile iletişim sağlanır.

4. Bilgi kirliliğini önlemek için "ortak dil" kullanımı konusunda Okul yönetimi tarafından öğretmenlere yönelik bilgilendirme yapılır. Öğrencilere aynı zamanda, doğru bilgi verilmeli ve açık olunmalıdır. Olay hakkında doğru bilgi verilirken ölen kişi ve ailesinin özel yaşantısının gizliliğini korumaya özen gösterilmelidir. Ölen eğer öğrencinin bir arkadaşı ise, ölümün ardından okuldaki ilk günde dersin bir bölümü olanları açıklamaya ve yas süreci ile ilgili bilgilendirmeye ayrılabilir. Öğrenci ve eğitimcilerin medyadan korunması sağlanır.

5. Aileye taziye ziyaretine gidilebilir. Eğer öğrenciler istiyorlarsa, cenaze törenlerine katılmasına izin verilmeli, istemiyorlarsa ısrar edilmemelidir.

...

DOĞAL AFET / KAZA DURUMUNDA YAPILACAKLAR

1. Okul Psikososyal Koruma, Önleme ve Müdahale Ekibi toplanır.
2. Okul yönetimi tarafından İl/İlçe MEM'lere sözlü bilgilendirme yapılır ardından "GİZLİDİR" ibaresi kullanılarak bilgi yazısı elden ulaştırılır.
3. İl Milli Eğitim Müdürünün gerekli görmesi halinde İl/İlçe Psikososyal Koruma, Önleme ve Müdahale Ekibi ile iletişim sağlanır.
4. Tahliye planlarına uygun olarak okulun boşaltılmasına destek olunur.
5. Toplanma alanındaki öğrenci, öğretmen ve diğer personelin güvenliğini sağlayıcı tedbirlerin alınmasında yardımcı olunur.
6. Gerektiğinde acil müdahale için ilgili kişi ve kurumlarla (AFAD, polis, itfaiye, ambulans, hastane, veli vb.) bağlantı kurulması ve işbirliği yapılmasında etkili olunur.
7. Psikolojik İlk Yardım Süreci (PİY) işletilir.
8. Bilgi kirliliğini önlemek için "ortak dil" kullanımı konusunda okul yönetimi tarafından öğretmenlere yönelik bilgilendirme yapılır.
9. Okulların işleyişine devam etmesi desteklenir.
10. Okul idaresi, öğretmenler ve diğer personel toparlanma sürecini başlatacak ve sürdürecektir. Önlemler konusunda bilgilendirilir. Normalleşme sürecinde okulun önemi vurgulanır.
11. Öğretmenlere, öğrenci ve velilere yönelik olayın etkileri, görülebilecek tepkiler, başa çıkma yöntemleri gibi konularla ilgili yazılı bilgilendirme yapılır.
12. Olay sonrasında olaydan psikolojik olarak etkilenen kişiler tespit edilir.
13. Okul Psikososyal Koruma, Önleme ve Müdahale Ekibince olay sonrasında yapılabilecek çalışmalardan uygun olanları planlanır.

ŞİDDET (MARUZ KALAN ÖĞRENCİLER) DURUMUNDA YAPILACAKLAR

1. Okuldaki öğrencilerin fiziksel (fiziki muayene yapmadan morluklar, şişlik, kızarıklık vb.) ve psikolojik değişiklikleri (içe kapanma, sinirlilik, iştahsızlık vb.) Okul yönetimi, öğretmenleri ve personeli tarafından takip edilir.
2. Fiziksel ve psikolojik değişiklikler gözlenen öğrenciler hakkında ayrıntılı bilgi almak amacıyla Sınıf/Şube öğretmenleri ve Okul yönetimi ile iş birliğine gidilir. Okul içinde veya dışında yaşanabilecek daha ağır sağlık problemlerini engellemek için (travma, beyin kanaması, baygınlık vb.) sağlık kuruluşları ile de iş birliğine gidilmelidir.
3. Şiddete maruz kalan öğrencinin kim/kimler tarafından şiddete maruz bırakıldığı tespit edilmeye çalışılır.
4. Şiddete maruz kalan öğrenci ile görüşme yapılır. Yapılan görüşme tutanak altına alınır.
5. Şiddete maruz kalan öğrencilerin velilerinden bilgi alınır ve velilere bilgilendirme yapılır...